

En starček je živel...

Ilustriral Fr. Godec.

Še preden je bil starček Andrejec od domačih in sosedov objokovan in na mrtvaški oder dejan, je stal že visoko nad zvezdami, pred samim nebeškim dvorom. Kakor vkovan je stal tam in debelo gledal okrog sebe in še dalje naokoli. Nikjer ni videti žive duše. Prav nič ne vé, ne kdaj in ne kako je priromal tja gor. Pijan vendar ni; res da je bil zjutraj po maši v zidnici na Topolovcu, a tam ga še za pol majolike ni popil. Sanja se mu pa menda tudi ne, kali? Vse to se mu zdi kaj čudno in neverjetno.

Ko se nekoliko razgleda, spazi prav pred nosom velika nebeška vrata, ki so se lesketala vsa v zlatu, da mu oči slepi in kar vid jemlje od prevelike bliščobe. »Ni drugače, pred samimi nebesi sem,« presodi stari Andrejec in se prestopi. Skrivni glas mu zašepeče na uho: »Andrejec s Topolovca pri Boštanju ob Savi na Dolenjskem! Jehata no, — tako daleč si priromal, da stojiš zdajle pred samimi nebeškimi durmi. Pač bi bilo škoda, da bi opustil izredno priliko in ne pogledal vsaj nekoliko še v nebesa sama. Jojmine, notri se nahajajo, kakor uče pismouki, lepote in umetnine, ki jih še živ krst ni videl nikoli; in pa radost in veselje vlada tam v takem obilju, kot jih nobeno človeško srce še ni občutilo, ali ti, Andrejec, jih boš, če Bog da!« Življenjsko modri Andrejec je prisluhnil temu zapeljivemu glasu in po svoji pameti presodil, da bi bilo res prav tako in bi le kazalo, da pogleda še malce v nebesa sama. In ko tako presodi, si reče kar na glas: »No da! Noter še pogledam, v nebesa sama. Kajpak, moram jih videti in moram!« In še to si reče: »Ho-hoj! To bodo zijali doma na Topolovcu, ko bodo iz mojih ust slišali o nebeških lepotah in krasotah ter o rajskem veselju in sreči!« In ko si tako reče, se zamaje z mesta, kjer je kakor okamenel stal, ter odkoraka moško pred nebeška vrata.

Tam ga pa le prevzame nekak svet strah, zato le narahlo potrka nanje, rekoč: »Odprite! Stari Andrejec s Topolovca pri Boštanju ob Savi na Dolenjskem je tu!«

Nič odziva... Vse tiho...

Potrka v drugo stari Andrejec, to pot ne več narahlo, marveč trdo.

Še se nihče ne oglasi. »No, kaj pa bo to? Mar niso še vstali v nebesih, ka-li?« se čudi Andrejec in potrka — v tretje, a ne narahlo, ne trdo, nego kar pobobna po nebeških vratih z obema rokama in na vso moč glasno zakliče: »Odprite vendar! Stari Andrejec s Topolovca je prišel!«

Ni trkal in bobnal zastoj. Nebeški ključar se mu zdaj le oglasi.

Ključ se zavrti, v ključavnici močno zaškrti, nebeška vrata se na stežaj odpro in med podboji se prikaže v vsej nebeški veličini sv. Peter ter dokaj skromno vpraša: »Andrejec s Topolovca, kaj bi pa ti rad?«

Bil je stari Andrejec s Topolovca doma res da daleč naokrog dobro poznan, a da tudi tu gori poznajo njegovo pisanje in ga vedo kar po imenu poklicati, tega bi nikdar ne verjel, ako bi na lastna ušesa tega sam ne bil slišal. Preteto imenitno se mu je to zdelo... In tika ga sv. Peter kakor starega znanca, kakor je prelepa navada doma na Topolovcu. Ali sta kdaj pila bratovščino v njegovi zidnici? Nikoli! Kar vzljubil je nebeškega ključarja, da je tako domač z njim; in prav nič se ni obotavljal, kar naglo je odgovoril stari Andrejec po prijateljsko: »Kaj bi rad? I, saj sam veš, sv. Peter: v nebesa bi šel rad pogledat, ko sem že tukaj, da bi vedel potem doma na Topolovcu povedati, kako se kaj imate tu gori.«

»Vsakogar želja, ki semkaj dojde, ima samo en konec: sveti raj,« poudari sv. Peter resno. »To je, nebesa so tukaj. Toda, Andrejec, le za brezmadežne kakor so nedolžni otročiči, in za prečiščene, kakor je cel roj svetnikov, je prost vhod v nebeško veselje.« Tako reče sv. Peter in rožlja s ključi.

»E, stara glava — pusta glava,« si misli Andrejec, ne reče pa ne tega, le čudi se takim besedam nebeškega ključarja. Kaj mar on ni čist? Kdaj se mu je že umirila kipeča kri! Za posvetnost mu tudi ni kaj prida mar. No, trtica in vnučki-koštrunčki ga že še vežejo na ta svet, vsemu drugemu se je pa kdaj že odrekel in dal slovo ter kratko malo — odmril. No da, sladko vince, tega še ni zavrzel. Kako neki? Pa kaj — vino je božji dar, zdravje starih kosti. Bog ga je dal, že Noe ga je pil, pa bi ga on ne — po pameti? V Andrejčevi starosti si vsak pametni želi le to, da je, kar se dá, z Bogom vedno spravljen; zato bolj živi s Stvarnikom kakor pa z njegovimi stvarmi. Še danes zjutraj je Andrejec skesano opravil sv. spoved v župni cerkvi v Boštanju in pobožno prejel tam sv. obhajilo.

Čudil se je torej stari Andrejec besedam nebeškega ključarja ter mu odgovoril: »Sv. Peter, še mravlja se brani, pa bi se jaz ne? Ne bom tajil, da nisem bil v norčavih letih kdaj neroden in grešen, a zato sem pa tudi do črnih žuljev in krvavih srag pokoro delal in bridke križe z voljo in vdano prenašal. Sladko vince, no, to je še... Pa ti sam veš, da meso brez kosti ne more biti, človek brez slabosti pa tudi ne.«

»Sam sebi je vsak mil sodnik, tudi Andrejec,« si misli sv. Peter, nato pa vendar le nekoliko manj osorno reče: »To je vse lepo od tebe, Andrejec. A vedi, tebe se drži še posvetni prah, ti si še ves zakopan v svoj vinograd, sod in majoliko. Glej ga no, saj tvoje telo v zidanci pod pipo leži. Tam te je zalotila bridka smrt. Ob razbiti in razliti tvoji malol-majolčici si se ločil s sveta.«

Andrejec se prestraši: »Kaj sem mar umrl?« vikne začuden in se drži kakor kurent v pratiki.

»Kdor je tu gori, je dal svetu slovo — smrt je slovo. Da, umrl si! Domači te v skrbeh iščejo, tvoji vnučki-koštrunčki tekajo od hiše do klančka in od klančka do hiše in sprašujejo po tebi in te kličejo po imenu in se bridko jočejo.«

»Praviš, da sem umrl? — Da? — No da! Bog mi bodi milostiv sodnik! Saj On daje človeku življenje, zato je edino Njegova pravica, da mu ga tudi odvzame, kadar, kjer in kakor hoče... Moja smrt je bila božja volja, ki se naj zgodi in bo češčena danes in jutri in vsak čas in povsod na vekomaj, amen! Tudi za mojo smrt, kakršna je že bila, hvala Tebi, Gospod Bog!»

»Tako se govori, Andrejec!« kima zadovoljno sv. Peter in si gladi dolgo sivo brado.

»Danes, na sv. Andreja dan, mojega patrona in zavetnika v nebesih, me je poklical Gospod Bog k sebi, vprav ko sem dopolnil eno manj kot devetdeseto leto življenja. Tudi za to bodi Bogu hvala!« se je razodeval Andrejec.

V svoji duši in srcu občuti, da še brni pesem, ki jo je pel ob svoji smrtni uri. Ni je izpel, zakaj zamrla mu je na osinelih ustnicah, teži pa še zdaj, da bukne na dan. Ni mu dalo, da bi je ne izpel do konca. Pomenljivo pogleda tedaj na sv. Petra ter reče: »Umrl je stari Andrejec s Topolovca, toda njegova pesem ‚En starček je živel...‘ ni umrla; ta je neumrljiva in mi še doni tu notri v prsih. Dovoli, sv. Peter, da ji dam duška in jo izpojem.« In ko tako reče, zapoje:

»Oče nebeški, glej, še en kozarček zdaj,
hvalo bom vekomaj, vekomaj pel«...

Kar privrela je starčku pesem iz grla. Zapel jo je iz srca, kakor še nikoli prej...

Nebeški ključar ga je ganjen poslušal. Že od daleč mu je prožil desnico v pozdrav, z levico pa prijel za ključ, da mu bo odprl nebeška vrata. Ko pa je stopil bliže k Andrejcu, tedaj mu hud duh po sladkem vincu in močnem žganju udari v nos, da postane kar vidno nevoljen. Pri priči se umakne svetnik Peter za tri korake in pol nazaj, prepričan, da se ga je stari Andrejec še na svoj poslednji dan pošteno navlekel v zidnici na Topolovcu in da je prišel do dobra okajen in nadelan pred nebeška vrata...

Kaj naj stori s starčkom? To vprašanje ga resno vznemirja. Grešen in napak ravno ni videti stari Andrejec, to se zna; toda kdo ve, kaj bi še utegnilo tičati za njegovim grmom? Pijančevanje ni rado samo. »Nebesa vendar niso ustvarjena za pijance,« izusti sv. Peter tako, da ga borni starček ne sliši. E, to vsakdo dobro vé, tudi Andrejec sam. Že na svetu se često zgražajo ljudje nad onimi,

ki se napijejo, da merijo ceste, kaj šele v nebesih, kjer je sama čistost in svetost.

Čudno usmiljeno pogleda zdaj sv. Peter dobrodušnega Andrejca in nič ne reče, le nekaj piše po gladkih peščenih tleh pred nebeškimi vrati. In še pogleda starčka in še piše, ust pa ne odpre. Pa še v tretje ga pogleda, ki ga je naenkrat kup skrbi, in še piše po pesku, ne zine pa ne bev ne mev.

To dirne dokaj skrušenega starčka, da mu kar sapo zapre, in ga pretrese mraz do kosti, da mu čeljusti zašklepetajo, čeprav ni bilo gori ne mraza, ne vročine, ampak ravno prav...

Andrejec tega stanja ne more dalj zdržati. Sam sebi si daje poguma, rekoč: »Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal. Le tisti pade, ki se ne upa stati; jaz pa stojim, trdno stojim in ne bom padel, če Bog da!«

Kolikor toliko se je opogumil po teh besedah. Odpre tedaj usta in reče, glas se mu nekam le trese: »Odpri, odpri, sv. Peter, nebeška vrata in reci, naj vstopi stari Andrejec v sveti raj: hvalo bom vekomaj, vekomaj pel.«

Božji ključar gleda kakor hudo vreme. Vse kaže, da bo zdaj zdaj treščilo. A le še piše po pesku neznane čire-čare in se še zmeni ne za starčkovo prošnjo. Videti je, da mu je za Andrejca toliko mar kot za lanski sneg. Naposled le preneha s pisanjem, pogleda ostro Andrejca ter ga hudo ošteje, kar pa starčka ne potlači, nego dvigne, zakaj zdaj bosta spet v besedi. Andrejec si misli: »Ta je hud, da bi še hudobcu repek izpalil. Tak je, da bi ne dal Bogu palice, da vraga v pekel požene.« Nato

pa reče sv. Petru, samozavest se mu je vrnila, tako reče: »Daj ali kaj ali nič; na glavi pa ne boš ti meni orehov tolkel.«

»Andrejec, Andrejec, še sedaj smrdiš po nezmerno zaužiti pijači,« kara sv. Peter.

Andrejec se čudi: »Nimam sreče in je nimam; če bi na hrbet padel, pa bi si nos razbil. Zdaj tale Peter še v jajcu išče dlake.« Nato pa reče: »Sv. Peter, bodi svet ali smet, ne verjamem ti in ne.«

»Kar poberi se od tod!« veli zdaj sv. Peter ne preveč prijazno.

»Le kam naj se poberem od tod?« vpraša Andrejec.

»Le kam? V večni ogenj!« odgovori trdo sv. Peter in pokaže staremu Andrejcu široko in gladko cesto, lepo speljano navzdol - naravnost v pekel.

»Vsak bi tepel, če bi kdo držal,« pripomni Andrejec, a Petrove besede so ga le dokaj hudo prizadele. Menil je, da bo šlo vse gladko izpod rok in da mu nebesa ne morejo oditi, zdaj pa tak odgovor in to od tistega, ki ima ključce nebeških vrat v rokah...

Prestal je Andrejec mnogo zlega v življenju, ali zlomilo ga ni, še upogniti se ni dal in je ostal tako vedno na svojih nogah in trdno stal. Dejal si je ob takih prilikah: »Pomagaj si, kakor moreš in znaš, a drugim ne bodi metla: nikoli se ne je tako vroče kakor se skuha.« Toda zdajle bi mu pa bila dobra misel — pol življenja... Pa kmalu se je zopet opogumil.

Hudo so ga zares zadele Petrove besede, a stari Andrejec se ne bo dal upogniti — tudi to pot ne. Oreh bo trd, zakaj star kozel ima trd rog in ne bi dal, ko bi ga tudi drl. Toda za nebesa se velja boriti. Vse življenje se je boril zanje tam doli na zemlji, tudi tu gori ne bo odnehal, tem manj, ko gre za biti ali ne biti, za življenje ali smrt, za življenje v svetem raju ali smrt v črnem peklu.

»Odnehal ne bom, popustil tudi ne, pa je amen!« si reče trdovratno stari Andrejec na dan, ko je dopolnil eno manj kot devetdeset let.

(Dalje.)

V. R. Rágovski

Medved in zajec

Tibetska basen

Medved je ujel zajca. Zajec pa je bil bolj zvit od medveda in to mu je rešilo življenje.

Medved se je že pripravljaj, da ga požre, pa se oglasi zajec. »Striček medved, striček medved, ne smeš me požreti!« Pri teh besedah je tako slastno žvečil in cmokljal, da je medved radovedno vprašal:

»Ljubi zajček, kaj pa ješ?«

»Nekaj prav dobrega!« je odvrnil zajec. »Svoje oči jem, odlično mi diše.«